

Toespraak Jom Hasjoa Amstelveen, 6 mei 2024

Dames en heren,

Op 18 februari van dit jaar overleed Myrna Tugendhaft op 87-jarige leeftijd. Velen van u kenden haar. Myrna was de echtgenote van Mattie en beiden zeer actief in de Joodse gemeenschap in Amstelveen. Mattie heeft vandaag andere verplichtingen, maar kleinzoons Jonathan en Benjamin zijn hier wel. Fijn dat jullie er zijn.

Myrna overleefde als jong meisje concentratiekamp Bergen-Belsen. In 1943 werd zij met haar ouders opgepakt en op transport gezet. Myrna herinnerde zich de kou, de luizen, de honger, de waterige soep ... en dat haar moeder overleed, in maart 45, vlak voor de bevrijding van het kamp. Ze zag hoe het lichaam van haar moeder op een kar werd weggevoerd en liep mee aan de binnenkant van het hek zolang dat kon. Myrna en haar vader overleefden de oorlog.

Myrna en Mattie ontmoetten elkaar in Rotterdam en verhuisden na hun huwelijk in 1961 naar Amstelveen. Mattie had de oorlog overleefd als onderduikkind. Op een van die onderduikadressen werd hij vreselijk mishandeld. De mensen op zijn laatste onderduikadres waren lief en zorgzaam, met hen houdt hij zijn hele leven contact.

Myrna en Mattie spraken jaren niet over de oorlog. Tot zij ouder werden en besloten hun verhaal op scholen te vertellen in heel Nederland, en natuurlijk ook in Amstelveen. In de woorden van Myrna: "We moeten dit verhaal blijven vertellen, opdat we niet vergeten wat er is gebeurd en wat de Joden is aangedaan."

Elke Joodse familie heeft zijn eigen verhaal en zijn eigen verdriet. Verhalen die verteld moeten worden, zoals ik net het verhaal van Myrna en Mattie heb verteld. Een verhaal dat ongetwijfeld herkenbaar is voor velen van u hier aanwezig.

Nu het aantal overlevenden van de Holocaust snel afneemt, moet wij ervoor zorgen dat er aandacht blijft voor deze gitzwarte pagina in onze geschiedenis.

In Amstelveen, met een grote Joodse gemeenschap, vindt de gemeenteraad dit ook belangrijk. Met de leden van het college en de gemeenteraad bezocht ik afgelopen najaar het Holocaust Namenmonument in Amsterdam, met daarop de namen van alle Nederlandse slachtoffers van de Holocaust, ook de namen van de 166 Amstelveense Joden die niet meer 'terugkwamen'. Daarna bespraken we hoe we het onderwerp levend kunnen houden en met elkaar in gesprek kunnen blijven over thema's zoals discriminatie en antisemitisme. En dat het belangrijk is de jongere generaties daarbij te betrekken.

Het is goed dat we nu een Nationaal Holocaust Museum hebben in Amsterdam. Directeur van het Joods Cultureel Kwartier Emile Schrijver en mededirecteur Liesbeth Bijvoet leggen het als volgt uit: we laten mensen zien wat er is gebeurd, want zien leidt tot bewustzijn en bewustzijn leidt tot handelen. Je hebt daar keuzes in. Volgens Schrijver en Bijvoet zijn het niet alleen het systeem en de processen. Er zitten altijd mensen achter. Het begint met kleine beslissingen van doodgewone mensen. Vervolgens is het een sluipend proces waarin je groepen mensen apart zet, hun bewegingsruimte en rechten ontnemt, hen onzichtbaar maakt en langzaam duwt in de richting van deportatie en uiteindelijk moord. Zoals de koning ook zei: Sobibor begon in het Vondelpark.

Vandaag op Jom Hasjoa, het Hebreeuwse woord voor catastrofe, worden wereldwijd de ongeveer zes miljoen Joden herdacht die tijdens de Sjoa werden vermoord door de Nazi's. Ongetwijfeld zie ik een aantal van u ook vanavond bij de herdenking in de Hollandsche Schouwburg in Amsterdam. Wij zijn nu hier om de 166 Amstelveense Joden te herdenken die tijdens de oorlog werden vermoord.

Met dit monument geven we de slachtoffers een naam. Met dit monument vragen we aandacht voor de verschrikkingen van Holocaust en proberen deze een plaats te geven. Niet om te beschuldigen, maar om ons bewust te blijven van waar polarisatie, extremisme en uitsluiting toe kunnen

leiden. Onze gemeenteraad sprak zich op 5 april jl. duidelijk uit tegen antisemitisme en discriminatie. In een open brief van 26 april heeft een groot aantal burgemeesters hetzelfde gedaan. In deze brief roepen wij mensen ook om rekening met elkaar te houden en elkaar niet bewust te kwetsen.

We hebben daar allemaal een keuze in. De keuze om respectvol met elkaar om te gaan en de ander te blijven zien. Versus de tegenstellingen tussen groepen mensen aan te moedigen en uit te vergroten. Het zoeken naar nuance in een realiteit die complex en zelfs tegenstrijdig kan zijn, vraagt soms meer moed dan meegaan in het denken in 'voor of tegen' of 'zwart of wit'.

Samen herdenken is een manier om nader tot elkaar te komen. Laten we met elkaar in gesprek blijven en ons best doen om de ander te blijven horen. Het gaat uiteindelijk altijd om mensen en menselijkheid. De 166 namen van Joodse Amstelveners op dit monument zijn stille getuigen van wat er kan gebeuren als we dat niet meer zien.